

แนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู : การศึกษาพหุกรณีในจังหวัดสุโขทัย

BEST PRACTICES OF PROMOTING ACTIVE LEARNING MANAGEMENT BY TEACHERS : A MULTIPLE CASE STUDY IN SUKHOTHAI PROVINCE

ธนวรรณ ทองธรรม^{1*} พิทยา แสงสว่าง²

Thanawan Thongtham^{1*} Phitthaya Saengsawang²

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

² ภาควิชาบริหาร วิจัยและพัฒนา นวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

¹ Department of Educational Administration, Faculty of Education, Naresuan University, Thailand

² Department of Educational Administration, Research, and Innovation Development, Faculty of Education, Naresuan University, Thailand

* Corresponding author e-mail: thanawant66@nu.ac.th

Received: 20/03/2025 | Revised: 18/07/2025 | Accepted: 25/07/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่เป็นพหุกรณีศึกษา และ 2) นำเสนอข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่เป็นพหุกรณีศึกษา การวิจัยเป็นวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา โดยเลือกโรงเรียน 3 แห่งในจังหวัดสุโขทัย ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลสุโขทัย โรงเรียนอนุบาลศรีสำโรง และโรงเรียนบ้านท่าชุม (ประชาอุทิศวิทยาการ) ใช้วิธีการเลือกแบบกำหนดเกณฑ์ (Criterion Sampling) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน รวม 12 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ผลการวิจัยพบว่า แนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประกอบด้วย 1) การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน 2) การจัดกิจกรรมผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 3) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 4) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ และ 5) การใช้วิธีประเมินที่

หลากหลายเพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างแท้จริง ข้อเสนอแนะจากการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีประสิทธิภาพต้องออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และปฏิบัติจริง ควรบูรณาการแนวทางการสอนที่หลากหลาย พร้อมพัฒนาศักยภาพครูและการวิจัยในชั้นเรียน ใช้การประเมินที่หลากหลาย และได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียน และการนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: แนวปฏิบัติที่ดี, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, พหุกรณีศึกษา

Abstract

This article aimed to 1) examine best practices for promoting active learning management among teachers in multiple case studies and 2) provide recommendations for enhancing active learning management. The research employs a qualitative multiple-case study approach, selecting three schools in Sukhothai province with exemplary active learning practices: Anuban Sukhothai School, Anuban Si Samrong School, and Ban Tha Chum (Pracha Uthit Witthayakarn) School. Criterion sampling was used to select key informants, including school administrators, academic department heads, and teachers actively engaged in active learning, totaling 12 participants. Data were collected through structured interviews and participant observation and non-participant observation, and analyzed using content analysis combined with triangulation for data validation. The findings reveal five key best practices for promoting active learning: 1) designing activities that foster analytical thinking and student engagement, 2) implementing activities through professional learning communities (PLC) and experiential learning, 3) developing diverse learning resources, 4) integrating technology and innovation to enhance learning efficiency, and 5) employing various assessment methods to reflect genuine learning outcomes. The study suggests that effective active learning requires well-designed activities that encourage critical thinking, problem-solving, and hands-on experiences. A diverse range of instructional strategies should be integrated, alongside continuous teacher development and classroom-based research. Additionally, diverse assessment approaches should be utilized, and school administrators should provide support in terms of resources and policies. When systematically implemented, these practices can enhance students' essential 21st-century skills and enable them to apply their knowledge effectively.

Keywords: Best Practices, Active Learning, Multiple Case Study

บทนำ

การจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและสังคม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถ

เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยกระบวนการจัดการศึกษาควรมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) นอกจากนี้ มาตรา 24 กำหนดให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งแนวทางดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

นโยบายด้านการศึกษาของประเทศไทยได้รับการกำหนดทิศทางให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) หนึ่งในแนวทางสำคัญที่ได้รับการยอมรับคือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง ผ่านการปฏิสัมพันธ์และการลงมือปฏิบัติ โดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติพบว่าครูจำนวนมากยังคงใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (นนทลี พรธาดาวิทย์, 2561) ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถค้นพบศักยภาพของตนเองและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

จังหวัดสุโขทัยได้รับการกำหนดให้เป็นพื้นที่ต้นแบบการศึกษายุคใหม่ ภายใต้นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีเป้าหมายในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยได้นำแนวคิด "3S" มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ได้แก่ Stay หมายถึง การรักษาแนวทางที่มีประสิทธิภาพไว้, Stop หมายถึง การยุติหรือปรับเปลี่ยนแนวทางที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และ Start หมายถึง การริเริ่มแนวทางการศึกษาใหม่ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) อย่างไรก็ตาม การศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่พบว่าครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัยยังขาดความเข้าใจและทักษะที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่งผลให้แนวทางการสอนยังคงอิงกับรูปแบบดั้งเดิมเป็นหลัก โดยข้อมูลระบุว่า ร้อยละ 48 ของโรงเรียนในจังหวัดยังคงใช้วิธีการเรียนการสอนที่เน้นการถ่ายทอดความรู้จากครูไปยังผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับแนวทางการศึกษาสมัยใหม่ที่มีแนวโน้มให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุโขทัย, 2566)

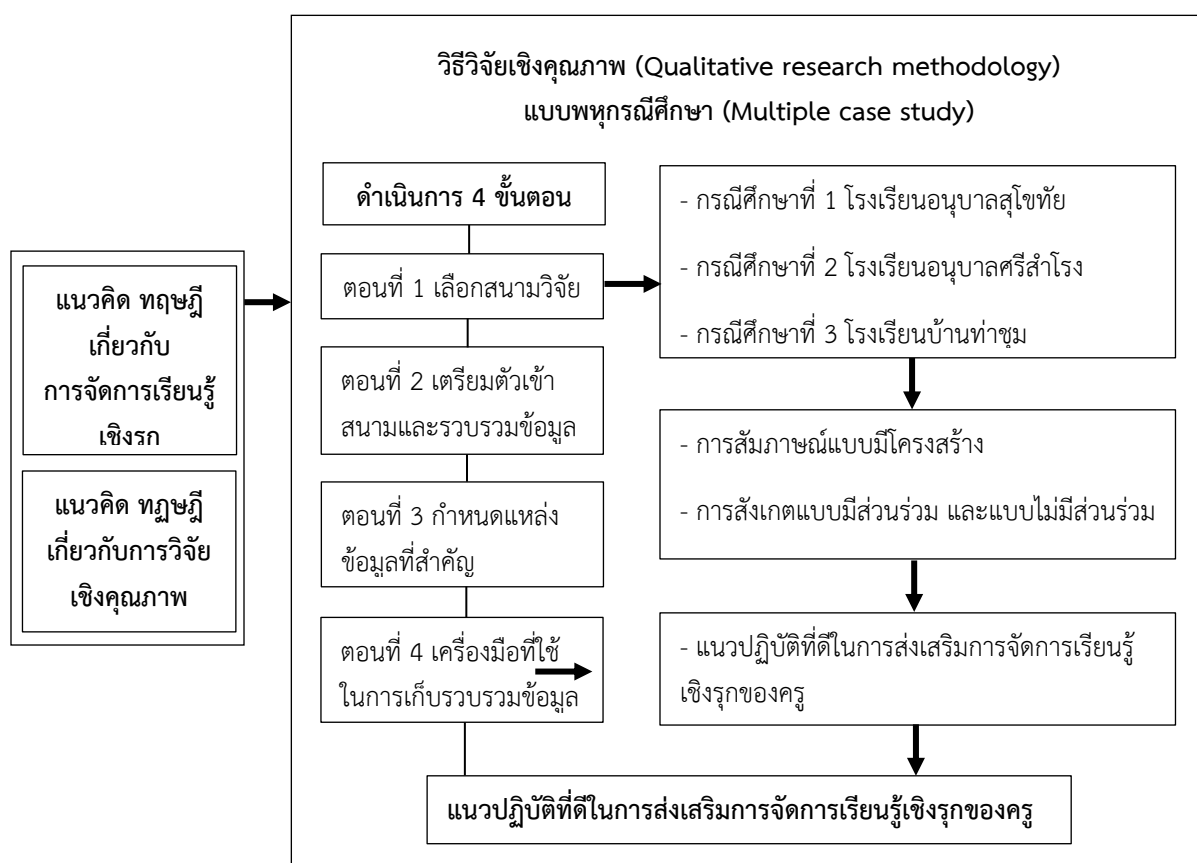
จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และมีความสนใจศึกษาถึงแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในจังหวัดสุโขทัย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนส่งเสริมให้ครูสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังมีความสำคัญในเชิงนโยบาย โดยสามารถใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับหน่วยงานทางการศึกษา ทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ ในการกำหนดแนวทาง

พัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา การเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิผล ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงถือเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไป ประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในจังหวัดสุโขทัย และสามารถเป็นแนวทางให้แก่หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เกิดผล อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่เป็นพหุกรณีศึกษา
2. เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ที่เป็นพหุกรณีศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีพหุกรณีศึกษา (Multiple Case Study) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ศึกษาจากหลายกรณีศึกษาในพื้นที่ โดยมุ่งศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูจากธรรมชาติของผู้ที่เกี่ยวข้องในปรากฏการณ์ เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีมาประยุกต์ใช้ โดยมีขั้นตอนการดำเนิน การวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกสนามวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การเลือก ดังนี้ 1) การบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู (Best Practice) มีผลงานดีเด่นเป็นที่ประจักษ์ได้รับรางวัลจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในระดับเขตพื้นที่ระดับภาค หรือระดับชาติ 2) มีการเผยแพร่ผลงานตามช่องทางที่ได้รับการยอมรับในระดับเขตพื้นที่ ระดับภาค หรือระดับชาติ 3) เป็นที่ยอมรับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งจากเกณฑ์ดังกล่าว ได้กรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน ประกอบด้วย 1) โรงเรียนอนุบาลสุโขทัย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย 2) โรงเรียนอนุบาลศรีสำโรง อำเภศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย และ 3) โรงเรียนบ้านท่าชุม (ประชาอุทิศวิทยาการ) อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมตัวเข้าสนามและการรวบรวมข้อมูล ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ประสานงานติดต่อกับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อติดต่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย เตรียมเครื่องมืออำนวยความสะดวกต่าง ๆ เดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนตัวถึงโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละกรณีศึกษา ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 แสดงเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล พหุกรณีศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

วัน เดือน ปี	เวลาที่สัมภาษณ์	สถานที่สัมภาษณ์
24 ธันวาคม 2567	09.00 – 12.00 น.	โรงเรียนอนุบาลศรีสำโรง
13 มกราคม 2568	09.00 – 12.00 น.	โรงเรียนบ้านท่าชุม (ประชาอุทิศวิทยาการ)
17 มกราคม 2568	09.00 – 12.00 น.	โรงเรียนอนุบาลสุโขทัย

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบกำหนดเกณฑ์ (Criterion Sampling) (Moser & Korstjens, 2018) ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้ที่อยู่ในปรากฏการณ์ และมีข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เหมาะสมที่จะให้ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้ผู้ให้ข้อมูลหลักมากกว่า 1 คน ในแต่ละกรณีศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย ทำให้มองเห็นสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างรอบด้าน และครบถ้วน โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน และครูผู้สอนที่มีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 6 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12 คน โดยการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากนั้นสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาตรวจสอบ จำนวน 3 คน โดยวิเคราะห์หาค่า

ความตรงเชิงเนื้อหา (Item Objective Congruence Index : IOC) ปรากฏว่า มีค่าดัชนี IOC 1.00 ทุกข้อ หลังจากนั้น นำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผสมผสานกับผลการศึกษาเอกสารและการสังเกต

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี โดยภาพรวม พบว่า โรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยมีผู้บริหารเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญ กำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของนักเรียนผ่านการลงมือทำและการมีส่วนร่วม พร้อมทั้งวางนโยบายให้ครูจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนทรัพยากร และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนาวิชาชีพ เมื่อพิจารณารายด้าน จากผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่เป็นพหุกรณีศึกษามีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า โรงเรียนสนับสนุนให้ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามบริบทและความถนัดของตนเองในแต่ละรายวิชา โดยยึดหลักสูตรเป็นหลัก เพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่เกินกว่าตัวชี้วัดเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการสอบระดับชาติ รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านการปฏิบัติจริง การทำโครงงาน และการเรียนรู้ตามความสนใจของตนเอง ครูทำหน้าที่เป็นโค้ช คอยให้คำแนะนำ และออกแบบกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาและการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารที่มีบทบาทในการนิเทศ ติดตาม และเปิดโอกาสให้ครูพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง

1.2 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า โรงเรียนมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ การกำหนดโครงสร้างความรับผิดชอบด้านวิชาการอย่างชัดเจน และการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) นอกจากนี้ มีการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น กิจกรรมทดลอง กิจกรรมสะเต็มศึกษา (STEM) การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน ตลอดจนกิจกรรมที่บูรณาการกับบริบททางสังคม ทั้งนี้ โรงเรียนควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรที่เหมาะสม เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้สามารถตอบสนองต่อศักยภาพของผู้เรียน และส่งเสริมการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า โรงเรียนมีการจัดหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น ห้องปฏิบัติการ การทัศนศึกษา และการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ มีการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติผ่านโครงงาน กิจกรรมสะเต็มศึกษา (STEM) และการฝึกอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง อีกทั้งโรงเรียนมีการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มและการใช้เครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา

อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งครูมีบทบาทสำคัญในการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมและจัดเตรียมสื่อที่เอื้อต่อการทดลองและฝึกฝน ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นในอนาคต

1.4 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า โรงเรียนมีการจัดหาและพัฒนาอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น โทรทัศน์อัจฉริยะ (Smart TV) เครื่องฉายโปรเจกเตอร์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้สามารถรองรับการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ มีการพัฒนาศักยภาพครูด้านเทคโนโลยีผ่านการอบรมและการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ตลอดจนการนำแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) และการใช้เกมเป็นสื่อการสอน เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า โรงเรียนมีการใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) แผนผังความคิด (Mind Mapping) การสังเกต การสัมภาษณ์ และการประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ นอกจากนี้ โรงเรียนมีการประเมินทั้งระหว่างเรียนและปลายภาค เพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างรอบด้าน มีการใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันช่วยตรวจข้อสอบ และระบบ School Master เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินผล ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้ครูใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการพัฒนาแนวทางประเมินผลที่เหมาะสม ตลอดจนมีการสนับสนุนในการจัดสอนเสริมสำหรับผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำ และการวิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน

2. ผลการนำเสนอข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการวางแผนการสอนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยออกแบบกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการปฏิบัติจริง ทั้งนี้ ควรบูรณาการแนวทางการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบใช้โครงงาน (Project-Based Learning) หรือแนวทาง STEM พร้อมทั้งใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ นอกจากนี้ ควรพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) รวมถึงการศึกษาวิจัยในชั้นเรียน เพื่อปรับปรุงกระบวนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ควรใช้วิธีที่หลากหลาย เช่น แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) การสังเกตพฤติกรรม และการสะท้อนตนเองของนักเรียน เพื่อให้สามารถประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง อีกทั้งควรมีการซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่ต้องการพัฒนาเพิ่มเติม ผู้บริหารควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา จัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็น และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาแนวทางการสอนที่ทันสมัย เมื่อแนวปฏิบัติเหล่านี้ดำเนิน

ไปอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี โดยภาพรวม พบว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีการสนับสนุนทรัพยากร และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Whitmore (2009) ที่กล่าวว่า การเป็นโค้ชของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพสามารถส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กรได้อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางลักขณ์ พันธุ์วิไล, สุพจน์ แสงเงิน, สุภาพ วิเศษศรี, ปิ่นปิ่นทร์ นฤนาทบุญทรัพย์ และ ชยสร สมบุญมาก (2567) ได้ทำวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบว่า การกำหนดนโยบาย การสนับสนุนทรัพยากร การพัฒนาครูและบุคลากร การนิเทศ ติดตาม และการประเมินผล ล้วนส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาารายด้านจากผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่เป็นพหุกรณีศึกษาสามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1.1 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า สถานศึกษาควรมีการสนับสนุนให้ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทในแต่ละรายวิชาของตนเอง โดยใช้หลักสูตรเป็นกรอบในการพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองศักยภาพของผู้เรียน เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการสอบระดับชาติ ครูควรมีหน้าที่เป็นโค้ช ช่วยพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยได้รับการนิเทศจากผู้บริหารสถานศึกษา และส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Gifkins (2015) ที่ระบุว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพไม่ควรจำกัดเพียงการถ่ายทอดเนื้อหา แต่ควรสร้างโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านการแสดงความคิดเห็น การทำกิจกรรม และการสร้างข้อมูลที่กระตุ้นการคิดเกี่ยวกับเนื้อหา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วม การอภิปราย การประยุกต์ใช้หลักการและการคิดขั้นสูง เช่น การคิดเชิงวิเคราะห์ และสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) ได้ระบุไว้ว่า สถานศึกษาควรเน้นพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดขั้นสูง และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในอนาคต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รักษ์มณี สารเสวก (2562) ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่า สถานศึกษาควรมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการฝึกอบรมและพัฒนาครูให้มีความรู้ด้านการออกแบบการเรียนรู้ โดยเน้นให้ครู

เข้าใจโครงสร้างรายวิชา มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของหลักสูตร นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ครู วิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดเพื่อนำมาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ผ่านกระบวนการระดมความคิดเห็น รวมถึง เปิดโอกาสให้ครูได้ร่วมกันพัฒนาแผนการสอนและทำงานเป็นทีม

1.2 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการจัดกิจกรรม การเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า สถานศึกษามีการวางแผนการจัด การเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ กำหนดโครงสร้างความรับผิดชอบด้านวิชาการอย่างชัดเจน และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) นอกจากนี้ ควรมีการจัด กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น กิจกรรมทดลอง กิจกรรมสะเต็มศึกษา (STEM) การ พัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน ตลอดจนกิจกรรมที่บูรณาการกับบริบททางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ ฌีรดา เวชญาลักษณ์ (2564) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญช่วยส่งเสริม ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ไขปัญหา และการ คิดอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้ โรงเรียนควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรที่เหมาะสม เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้สามารถตอบสนองต่อศักยภาพของผู้เรียน และส่งเสริมการนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการเรียนรู้ ผ่านประสบการณ์จริง จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า สถานศึกษามีการจัดหาและพัฒนา แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น ห้องปฏิบัติการ การทัศนศึกษา และการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติผ่านโครงงาน กิจกรรมสะเต็ม ศึกษา (STEM) และการฝึกอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง อีกทั้งสนับสนุน การเรียนรู้แบบกลุ่มและการใช้เครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างเป็นรูปธรรม โดยครูมีบทบาท สำคัญในการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมและจัดเตรียมสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งช่วยกระตุ้นความสนใจ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในอนาคต สอดคล้องกับแนวคิดของกุลิสรา จิตรขญาวนิช (2563) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ในการแสวงหาความรู้ หรือค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่อยากรู้ อยากเห็น โดยใช้กระบวนการ หรือวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายจนได้ข้อสรุปที่เป็นคำตอบในเรื่องนั้น และสอดคล้องกับ Brandenburg, McDonough, Burke, and White (2016) ได้กล่าวว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่งผลดีต่อการ จัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธรรมชาติของรายวิชาที่ต้องมี การปฏิบัติ จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจหลักทฤษฎีที่เชื่อมโยงเข้าสู่ภาคปฏิบัติได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.4 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า สถานศึกษามี การพัฒนาอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ พร้อมส่งเสริมให้ครูสร้างสื่อ การเรียนรู้ที่หลากหลายและบูรณาการเทคโนโลยีในการสอน นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาศักยภาพครู ผ่านการ อบรมและชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ตลอดจนประยุกต์ใช้แนวคิดห้องเรียนกลับทาง (Flipped

Classroom) และเกมเป็นสื่อการสอน เพื่อกระตุ้นความสนใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันเพ็ญ รัชพันธ์ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 พบว่า ครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ โดยเลือกใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระวิชา พร้อมทั้งบูรณาการการเรียนรู้ข้ามสาระวิชา เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา แก้วอาสา (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านมีการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเปิดโอกาสให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อเทคโนโลยีและจดบันทึกเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการเรียบเรียง ความคิดของตนเอง นอกจากนี้ ยังมีการอภิปรายร่วมกับเพื่อนและครูในชั้นเรียนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

1.5 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า สถานศึกษาควรมีการประเมินผลที่หลากหลาย เช่น แฟ้มสะสมผลงาน แผนผังความคิด การสังเกต และการสัมภาษณ์ ควบคู่กับการประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ เพื่อสะท้อนศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน การประเมินทั้งระหว่างเรียนและปลายภาคช่วยติดตามและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ นิรดา เวชญาติลักษณ์ (2564) ได้กล่าวว่า การประเมินผลตามสภาพจริงควรมุ่งเน้นทักษะการคิดเชิงซับซ้อน การแก้ปัญหา และการปฏิบัติในสถานการณ์จริง นอกจากนี้ โรงเรียนได้นำเทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันตรวจข้อสอบและระบบ School Master มาเพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินผล

2. ผลการนำเสนอข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการวางแผนการสอนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยการออกแบบกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการปฏิบัติจริง แนวทางที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การเรียนรู้แบบใช้โครงงาน (Project-Based Learning) และกิจกรรมสะเต็มศึกษา (STEM Education) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้บูรณาการความรู้จากหลากหลายศาสตร์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภสร ยลสุริยัน (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแนวคิดแบบ STEM EDUCATION เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมและผลงานสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแนวคิด STEM EDUCATION มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากการเรียนรู้ลักษณะนี้ช่วยพัฒนาทักษะการวางแผน การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหา โดยบูรณาการองค์ความรู้จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ส่งผลให้นักเรียนสามารถ

เชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้เชิงรุก เช่น การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล และการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและตอบโจทย์ความแตกต่างของผู้เรียนในแต่ละบุคคล ขณะเดียวกัน การพัฒนาศักยภาพครู เป็นสิ่งสำคัญ ควรส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ผ่านการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนวิชาชีพ (PLC) และการศึกษาวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้ครูสามารถปรับปรุงกระบวนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริณพณีย์ สีคุณ และกุหลาบ ปุริสาร (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC โรงเรียนวัดบ้านอู่มนานโนนจัว อำเภอบัวลาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และสามารถที่จะจัดกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งบรรลุตามแผนวัตถุประสงค์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจะได้นำความรู้ความสามารถที่ได้ไปพัฒนาการกิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อยกระดับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายความว่า การพัฒนาอย่างต่อเนื่องของครูผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการศึกษาวิจัยในชั้นเรียน เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการวัดและประเมินผล ควรใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับลักษณะของการเรียนรู้เชิงรุก เช่น Portfolio การสังเกตพฤติกรรม การใช้เทคโนโลยี และการสะท้อนตนเองของผู้เรียน (Self-Reflection) ซึ่งสามารถสะท้อนผลลัพธ์ของการเรียนรู้ได้อย่างครอบคลุมและแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัติ คุณแก้ว (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาแบบการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สู่การศึกษา 4.0 พบว่า การวัดผลในศตวรรษที่ 21 ควรใช้เทคโนโลยีและการประเมินที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง และได้รับความคิดเห็นจากเพื่อนและผู้ปกครอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น องค์ความรู้ใหม่นี้ช่วยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการใช้เทคนิคการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของตนเอง นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรมีระบบการซ่อมเสริม ที่เหมาะสมเพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนที่ต้องการเสริมสร้างศักยภาพของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไอลดา เกิดนาค (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมซ่อมเสริมการเรียนรู้แบบเชิงรุกร่วมกับชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกิจกรรมซ่อมเสริมการเรียนรู้แบบเชิงรุกร่วมกับชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย มีความสามารถด้านการอ่านและการเขียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกทำให้เกิดการช่วยเหลือกัน มีการระดมสมอง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันของนักเรียนแต่ละกลุ่ม และเกิดแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การสนับสนุนผู้เรียนผ่านการซ่อมเสริมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาและเติมเต็มช่องว่างทางการเรียนรู้ของตนเองได้ ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยการจัดหาทรัพยากรทางการศึกษา อุปกรณ์ เทคโนโลยี

และสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัญญา คุณสุข (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการเรียนรู้เน้นลงมือปฏิบัติ ด้านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ด้านการมีทักษะการคิดแก้ปัญหาและการนำไปประยุกต์ใช้ และด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก เมื่อแนวปฏิบัติเหล่านี้ดำเนินไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การแก้ปัญหา (Problem Solving) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ความรู้ใหม่นี้ช่วยยืนยันว่า หากมีการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาที่เพียงพอ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การพัฒนาศักยภาพของครู การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลที่ครอบคลุม ตลอดจนการสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ปัจจัยข้างต้นแล้ว บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ยังเป็นอีกองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยผลักดันให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารควรมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รวมถึงสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น เช่น การจัดหาเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย การส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมการอบรมพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การแก้ปัญหา (Problem Solving) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนทรัพยากรและการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ โดยจัดสรรงบประมาณและจัดหาสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมทั้งจัดตั้งระบบนิเทศและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนกำหนดนโยบายในการบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ

2. ครูผู้สอน ควรนำผลการวิจัยที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและการใช้เทคโนโลยีส่งผลต่อแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของผู้เรียน เช่น การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ STEM Education และห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) พร้อมทั้งใช้วิธีการประเมินผลที่สะท้อนสมรรถนะจริงของผู้เรียน เช่น แฟ้มสะสมผลงาน และการสะท้อนตนเอง เพื่อให้สามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างรอบด้าน

3. หน่วยงานต้นสังกัด ควรนำผลการวิจัยนี้ไปจัดทำแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ครอบคลุมทั้งด้านการออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การใช้เทคโนโลยี และการวัดและประเมินผล เพื่อนำไปเผยแพร่และใช้เป็นมาตรฐานในสถานศึกษา รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณสำหรับการพัฒนาครูผ่านการอบรมและการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อ เสน อ แ น ว ใน ก า ร ท า วิ จ ย ค ร ี ง ต อ ไป

1. ควรดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารในการสนับสนุนทรัพยากรและนโยบาย กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชาและระดับชั้นต่าง ๆ เพื่อยืนยันและขยายผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้ดำเนินการแล้ว

2. ควรทำการวิจัยเชิงพัฒนาเพื่อสร้างและทดสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและการใช้เทคโนโลยี ซึ่งผลการวิจัยฉบับนี้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทั้งสองมีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน พร้อมทั้งพัฒนาระบบการประเมินผลตามสภาพจริงที่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในบริบทของสถานศึกษา

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). นโยบายและจุดเน้นในการยกระดับคุณภาพการศึกษาผ่านการเรียนรู้เชิงรุก.

กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). รายงานผลการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา: กรณีศึกษาจังหวัด

สุโขทัย. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กุลิสรา จิตระณานิข. (2563). การจัดการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จินตนา แก้วอาสา. (2564). การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา).

ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2564). การบริหารจัดการเรียนรู้ Learning Management. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.

ธัญญา คุณสุข. (2565). การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- นางลักษณ์ พันธุ์ไธโล, สุพจน์ แสงเงิน, สุภาพ วิเศษศรี, ปิ่นปิ่นท์ อนุนาทบุญทรัพย์, และ ชยสร สมบุญมา. (2567). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามการรับรู้ของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. *วารสาร ศิลปการจัดการ*, 8(2), 334-350.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2561). *การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ทริบ เพ็ล เอ็ดดูเคชั่น.
- นภสร ยลสุริยัน. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแนวคิดแบบ STEM EDUCATION เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมและผลงานสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรีณพงษ์ สีคุณ, และ กุหลาบ ปุริสาร. (2564). การพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC โรงเรียนวัดบ้านอู่จันโนนจิว อำเภอ ประทาย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 11(2), 67-74.
- รักษมณี สารเสวก. (2562). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ของครู กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัธนวิภา บุคดีสี, และ กาญจน์ เรืองมนตรี. (2564). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 8(1), 56-68.
- วันเพ็ญ ระวิพันธ์. (2562). แนวทางการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 116-129.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุโขทัย. (2566). *การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุโขทัย*. สุโขทัย: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุโขทัย.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนา และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อนัญญา สุวรรณ, และ พรเทพ ฐิ์แผน. (2567). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. *วารสารมณีเชษฐาราม วัจจอมมณี*, 7(4), 871-886.

- อนูวัติ คุณแก้ว. (2562). การวิจัยและพัฒนาารูปแบบการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สู่การศึกษา 4.0. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 26(3), 112-121.
- ไอลดา เกิดนาค. (2563). การพัฒนากิจกรรมซ่อมเสริมการเรียนรู้แบบเชิงรุกร่วมกับชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ*, 6(1), 116-129.
- Brandenburg, R., McDonough, S., Burke, J., & White, S. (2016). Teacher education research and the policy reform agenda. In R. Brandenburg, S. McDonough, J. Burke, & S. White (Eds.), *Teacher education: Innovation, intervention and impact* (pp. 1-14). Singapore: Springer.
- Gifkins, J. (2015). *What is 'active learning' and why is it important?* E-International Relations. Retrieved January 23, 2021, from <http://www.e-ir.info/2015/10/08/what-is-active-learning-and-why-is-it-important>
- Moser, A., & Korstjens, I. (2018). Practical guidance to qualitative research: Sampling, data collection and analysis. *European Journal of General Practice*, 24(1), 9-18.
doi:10.1080/13814788.2017.1375091
- Whitmore, J. (2009). *Coaching for performance: Growing human potential and purpose* (4th ed.). Boston: Nicholas Brealey Publishing.